הִלְכוֹת חֲנֻכָּה סִימָן תרעא תרעב

הַגָּהוֹת: וְאִם מַדְלִיק בִּשְׁנֵי פְּתָחִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ רַק בְּאֶחָד מֵהֶם, וּבְשֶׁנִּי מַדְלִיק בְּלֹא בְּרָכָה, מִיהוּ בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁכֻּלָּם מַדְלִיקִין (נד) בְּפָנִים מַמָּשׁ וְאֵין הֵכֵר לִבְנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים כְּלָל, אֲפִלּוּ יֵשׁ לָחָצֵר אוֹ לַבַּיִת הַרְבֵּה פְּתָחִים לְהַרְבֵּה רוּחוֹת, אֵין מַדְלִיקִים אֶלָּא פַּעַם אַחַת בְּפָנִים, כֵּן נִרְאֶה לִי וְכֵן הַמִּנְהָג פָּשׁוּט:

תרעב זְמַן הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה. ובו ב' סְעִיפִים:

א א אֵין מַדְלִיקִין נֵר חֲנֻכָּה קֹדֶם שֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה אֶלָּא (א) * עִם (ו) סוֹף שְׁקִיעָתָהּ, * לֹא מְאַחֲרִים * וְלֹא מַקְדִּימִים. ב וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר (ב) שֶׁאִם הוּא טָרוּד יָכוֹל לְהַקְדִּים (ג) מִפְּלַג הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה,

א לשון הרמב"ם בְּפֶרֶק ד' (ה"ה) מִהִלְכוֹת שַׁבָּת כ"א (ע"ב). ב בְּשֵׁם מַהַר"י אַבּוּהָב (בבאורו לטור סוף הסי').

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מִשּׁוּם שֶׁבִּימֵיהֶם הֶחָצֵר לִפְנֵי הַבַּיִת וְהָרְחָבָה מֵאֲחוֹרָיו וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁהַשֵּׁנִי לְמַעֲרָב, שֶׁאִם כֵּן הוּא פָּתוּחַ לָרְחָבָה וְהֵיאֵךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁהַבַּיִת חָלוּק לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁהֲרֵי כָּל בַּיִת שֶׁל אָדָם אֶחָד יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי פְּתָחִים אֵלּוּ, לָכֵךְ הַצָּרוּךְ לוֹמַר אֶחָד בְּצָפוֹן וְאֶחָד בְּמִזְרָח עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן (בבה"י) [בְּרִבְּי יוֹסֵף] (ס"ק יא) בְּשֵׁם מִכְתָּם לְדָוִד (או"ח סי' כג), מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָצֵר שֶׁל שְׁנֵי פְּתָחִים שֶׁמְּבָרֵךְ בְּאֶחָת, וְיוֹם אֶחָד שֶׁהָיָה טָרוּד צָנָה שֶׁיְּדַלִּיקוּ וְכֵן עָשׂוּ וְהִדְלִיקוּ בְּפֶתַח אֶחָד וְעַד שֶׁלֹּא הִדְלִיקוּ בַּשֵּׁנִי בָּא, יָכוֹל לְבָרֵךְ כְּשֶׁיַּדְלִיק בְּפֶתַח שֵׁנִי, עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הֲלָכָה

בְּשֵׁם רַשַׁ"י אֶחָד בְּצָפוֹן וְאֶחָד בְּדָרוֹם, עַיֵּן שָׁם:

א * עִם סוֹף שְׁקִיעָתָהּ. כֵּן כָּתַב הַטּוּר וְכֵן כָּתַב הָרֹא"ש בְּפֶרֶק א' דְּתַעֲנִית (סי' יב), אֲבָל בְּרַשְׁבָּ"א (שבת כא: ד"ה הא דאמרינן) וְרַ"ן (שם ט. ד"ה מצותה) מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא שֶׁהוּא תְּחִלַּת הַשְּׁקִיעָה, אֶלָּא דְּמַשְׁמַע שָׁם בִּשְׁקִיעָה שְׁנִיָּה [הַגְּרָ"א], וְכֵן כָּתַב בְּמִאִירֵי (שם כא: ד"ה אחר שכחבנו) כְּרַשְׁבָּ"א וְרַ"ן. וְכָתַב (הגרי"א) עוֹד, וְעַיֵּן בְּמָרְדְּכַי פֶּרֶק ב' דְּשַׁבָּת (הגהות מרדכי סי' תנו) שֶׁכָּתַב דְּלִשּׁוֹן 'מַשְׁתְּשְׁקַע' מוּכָח שֶׁהוּא תְּחִלַּת הַשְּׁקִיעָה וְכוּ' וְכֵן עִקַּר. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ:

*** לֹא מְאַחֲרִים.** וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לְהַדְלִיק תֵּכֶף אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים. וְאִם כֵּן **צָרִיךְ עִיּוּן מִי שֶׁנּוֹהֵג תָּמִיד לְהִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב בִּזְמַנּוֹ דְּהַיְינוּ אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים אֵיךְ יַעֲשֶׂה** [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א)], וְהַגָּה לְדַחּוֹת תְּפִלַּת עַרְבִית מִשּׁוּם זֶה גַּם כֵּן אֵינוֹ כְּדַאי דְּיֵשׁ בָּזֶה מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁהִיא דְּאוֹרַיְתָא, וְגַם דְּתַדִּיר קוֹדֵם כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, וְעַל כֵּן **נִרְאֶה לִי דְּאִישׁ כָּזֶה בְּוַדַּאי מִן הַנָּכוֹן שֶׁיַּדְלִיק קֹדֶם מַעֲרִיב,** אֶחָד, דְּהַרְבֵּה רִאשׁוֹנִים סְבִירָא לְהוּ דִּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לִנְהֹג כֵּן כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הַגְּרָ"א, וְעוֹד דְּאֵף הַטּוּר שֶׁכָּתַב סוֹף שְׁקִיעָה, נוֹכְחִי בְּסָמוּךְ (ד"ה ולא מקדימים) דְּגַם הוּא סְבִירָא לֵיהּ דְּיָכוֹל לְהַקְדִּים עַד קְרוֹב לְחֲצִי שָׁעָה מִקֹּדֶם, וּבִפְרָט אִם נִסְבֹּר בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם בְּמַה שֶׁכָּתַב (פ"ד ה"ה) דְּמַדְלִיקִין עִם שְׁקִיעָתָהּ הַיְינוּ מַמָּשׁ עִם הַזְּמַן שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט הַשֶּׁמֶשׁ מֵעֵינֵינוּ, וְיָדוּעַ שֶׁדַּעְתּוֹ דְּמִצְוַת הַדְלָקָה הוּא רַק כַּחֲצִי שָׁעָה אוֹ מְעַט יוֹתֵר אַחַר כָּךְ וְאִם עָבַר זֶה הַזְּמַן שׁוּב לֹא יַדְלִיק עוֹד, אִם כֵּן אִם יַדְלִיק בְּשַׁעַת צֵאת הַכּוֹכָבִים אֵינוֹ יוֹצֵא כְּלָל מִצְוַת הַדְלָקָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם וְהָעוֹמְדִים בְּשִׁיטָתוֹ בִּזְמַן הַשְּׁקִיעָה, וַאֲפִלּוּ הַמַּקְלִים שֶׁיָּכוֹל לְהַדְלִיק אַחַר כָּךְ הוּא גַּם כֵּן רַק מִשַּׁעַם טָפֵק לְכַמָּה פּוֹסְקִים, וְעַל כֵּן נִרְאֶה דְּטוֹב וְנָכוֹן לְכַתְּחִלָּה לְהַדְלִיק קֹדֶם מַעֲרִיב, וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ב) שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ג) גַּם כֵּן שֶׁמִּי שְׁעוֹשֶׂה כֵּן לֹא הִפְסִיד, וּלְפִי מַה שֶּׁהוֹכַחְנוּ יֵשׁ לִנְהֹג כֵּן לְכַתְּחִלָּה:

*** וְלֹא מַקְדִּימִים.** הוּא מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (שם), עַיֵּן בְּרַ"ן (שם) וְרַשְׁבָּ"א (שם) דִּפְלִיגִי עַל זֶה [הַגְּרָ"א]. וְהִנֵּה מְקוֹר הָרַמְבַּ"ם כָּתַב הָרַב הַמַּגִּיד שֶׁהוּא מִמַּה דְּאִיתָא בְּשַׁבָּת כ"ג עַמּוּד ב' 'וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְקַדִּים וְלֹא יְאַחֵר', וְיִרְאֶה לִי דְּאִיְירֵי בְּחַנָּכָה, וּלְפִי זֶה לְרֹב הַפּוֹסְקִים דִּמְפָרְשִׁי לֵהּ דְּאַנַּר שֶׁל שַׁבָּת קָאֵי [הָרַבֵּנוּ חַנַנְאֵל (ד"ה אמר ר"ח הרגיל) וְרַשַׁ"י (שם ד"ה מאחרת) וְתוֹסְפוֹת (ברכות כז. ד"ה דרב) וְהָרֹא"ש (ברכות פ"ד סי' ו) וְרַבֵּנוּ יוֹנָה (ברכות יח: ד"ה רב) וְהַמְּרְדְּכַי (ברכות פ"ד סי' צ) בְּרֵישׁ פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר] תּוּ אֵין לָנוּ מָקוֹר לִדְיֵנוּ שֶׁל הָרַמְבַּ"ם, וְגַם הַטּוּר בְּסִימָן רס"ג נָסִיב לֵהּ לְעִנְיַן שַׁבָּת, וּקְצָת פָּלֵא עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּסָתַם בְּסִימָן רס"ג סָעִיף ד' לְעִנְיַן שַׁבָּת וְגַם בְּעִנְיָנֵינוּ לְעִנְיַן חֲנֻכָּה, וְאוּלַי דִּבְעִנְיָנֵינוּ סוֹבֵר הַטּוּר וְאֶפְשָׁר גַּם לְהָרַמְבַּ"ם שֶׁהוּא מִצַּד הַסְּבָרָא שֶׁאֵינוֹ נָכוֹן לְפָרְסוֹמֵי נִיסָּא כְּשֶׁמְּקַדִּים, דְּשָׁרְגָא בְּטֵהֳרָא מַאי מְהַנֵּי. אֲבָל קָשֶׁה דְּהַתִּינַח אִם נִפְרַשׁ 'מַשְׁתְּשְׁקַע הַחַמָּה' כְּפִשְׁטֵיהּ נוֹכַל לוֹמַר שֶׁקֹּדֶם שְׁקִיעָה שֶׁאוֹר הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא מִינְכַּר אוֹר הַנֵּר וְלֵיכָא פְּרְסוֹמֵי נִיסָּא, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁהָעִתִּיק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כְּפֵרוּשׁוֹ שֶׁל הַטּוּר וְהָרַמְבַּ"ם (הגהות מרדכי שבת פ"ב סי' תנה) דְּהַיְינוּ מְסוֹף שְׁקִיעָה וְהוּא צֵאת הַכּוֹכָבִים, בְּוַדַּאי כְּשֶׁמְּקַדִּים קְצָת כְּעֵרֶךְ רֶבַע שָׁעָה וְהוּא זְמַן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת [אֲפִלּוּ לְדַעַת רַבֵּנוּ תָּם (שבת לה. ד"ה תרי) וְסִיעָתוֹ] אוֹ מְעַט יוֹתֵר, אֵיכָא הֵכֵר שֶׁהוּא לְלֵילָה, וְתַדַּע, דְּהָא בְּשַׁבָּת גַּם כֵּן פָּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם שֶׁלֹּא יְקַדִּים מִטַּעַם שֶׁאֵינוֹ הֵכֵר שֶׁמְּדַלִּיקוֹ לִכְבוֹד שַׁבָּת, וַאֲפִלּוּ הָכִי יָדוּעַ שֶׁמִּכְּרָח לִכּוֹלֵי עָלְמָא לְהַדְלִיקוֹ קֹדֶם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הַנַּ"ל, **וְעַל כָּרְחָךְ אָנוּ צְרִיכִין לוֹמַר דְּמָה שֶׁאָמְרוּ 'וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְקַדִּים' הַיְינוּ דַּוְקָא שֶׁמְּדַלִּיקוֹ בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל שֶׁאָז אֵינוֹ מִינְכָּר שֶׁהוּא לְשֵׁם חֲנֻכָּה, וְכֵן בְּעִנְיָנֵינוּ שֶׁהוּא לְשֵׁם חֲנֻכָּה, וְכֵן מוּכָח לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם, עַיֵּן שָׁם, אֲבָל לֹא בְּשֶׁמְּדַלִּיקוֹ רֶבַע שָׁעָה אוֹ אֲפִלּוּ חֲצִי שָׁעָה לְעֵרֶךְ קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים.** וְהִנֵּה הַטּוּר כְּשֶׁהֶעְתִּיק מְסוֹף שְׁקִיעָה לֹא הֶעְתִּיק וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְקַדִּים, וְהָרַמְבַּ"ם שֶׁהֶעְתִּיק וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְקַדִּים לֹא הֶעְתִּיק מְסוֹף שְׁקִיעָה אֶלָּא כָּתַב שֶׁמְּדַלִּיקִין עִם הַשְּׁקִיעָה, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת חֲנֻכָּה הֲלָכָה ה', אֵין מַדְלִיקִין נֵרוֹת חֲנֻכָּה קֹדֶם שֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה אֶלָּא עִם

בֵּאֵר הֵיטֵב

חָכָם צְבִי סִימָן צ"א וּבְתִשׁוּבַת יַד אֱלִיָּהוּ סִימָן ד'. וְעַיֵּן בְּיַד אַהֲרֹן (הגב"י) בְּמַה שֶׁשָּׁמַע לְהַקְשׁוֹת, וְדוּ"ק:

א (ו) **סוֹף.** הֵיינוּ צֵאת הַכּוֹכָבִים. בַּ"ח (ס"א), מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּבַיִת אֶחָד. אֲבָל אִם הֵם בִּשְׁנֵי בָּתִּים אוֹ שֶׁבַּיִת אֶחָד חָלוּק מִתּוֹכוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל אָדָם אֶחָד צָרִיךְ לְהַדְלִיק בִּשְׁתֵּיהֶן, (נמ) מִשּׁוּם חֶשֶׁד (ס) שֶׁיִּחְשְׁדוּ שֶׁשֵּׁנִי בְּנֵי אָדָם דָּרִין שָׁם, (פמ) וְיֵשׁ מְקִילִין בְּשֶׁשְּׁתֵּיהֶן שַׁיָּכִין לְאָדָם אֶחָד: **(נד) בְּפָנִים מַמָּשׁ.** הַיְינוּ (סנ) שֶׁבִּזְמַן הַטּוּר הָיוּ מַדְלִיקִין אֵצֶל פֶּתַח הַבַּיִת מִבְּפָנִים וְהָיוּ עוֹשִׂין עַל כָּל פָּנִים הֵכֵר לָעוֹבְרִים, עַל כֵּן יֵשׁ חֶשֶׁד כֹּל שֶׁאֵין הֵכֵר בָּרְאוּי לָעוֹבְרִים, (סנ) מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַכְשָׁיו שֶׁמַּדְלִיקִין מִמָּשׁ בְּפָנִים וְלֹא אִכְפַּת לָן כְּלָל לַעֲשׂוֹת הֵכֵר לִבְנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים, עַל כֵּן לֹא אִכְפַּת לָן בַּחֲשָׁדָא דִּידְהוּ:

א (א) **עִם סוֹף שְׁקִיעָתָהּ.** הַיְינוּ (ו) צֵאת הַכּוֹכָבִים שֶׁאָז הָעָם עוֹבְרִין וְשָׁבִין וְרוֹאִין בְּבֵיתוֹ וְאֵיכָא פִּרְסוּמֵי נִסָּא. אֲכָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת מַקְדִּימִין וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן תרע"ט (ס"א). וְהִנֵּה הַמְּחַבֵּר סָתַם כְּדַעַת הַטּוּר וְסִיעָתוֹ דִּסְבִירָא לְהוּ דְּמַה שֶּׁאָמַר הַגְּמָרָא (שבת כא:) דְּזְמַן הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה הוּא מְשְׁתְּשְׁקַע הַחַמָּה, הַיְינוּ סוֹף שְׁקִיעָה, אֲבָל בָּאֱמֶת יֵשׁ (ס) הַרְבֵּה רִאשׁוֹנִים דִּסְבִירָא לְהוּ דְּכַנָּנַת הַגְּמָרָא הוּא עַל תְּחִלַּת שְׁקִיעָה (ז) שְׁנִיָּה, וְהוּא בְּעֵרֶךְ רֶבַע שָׁעָה מִקֹּדֶם. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה לא מאחרים) שֶׁבֵּאַרְנוּ, דִּלְאוֹתָן הָאֲנָשִׁים הַנּוֹהֲגִין לְהִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב בִּזְמַנּוֹ דְּהַיְינוּ אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, נָכוֹן לִנְהֹג כֵּן לְכַתְּחִלָּה לְהַדְלִיק קֹדֶם מַעֲרִיב, וְכֵן כָּתַב בְּמוֹר וּקְצִיעָה וְכֵן נָהַג הַגְּרָ"א, [אָכֵן יַשְׁלִיט בָּהּ כָּל כָּךְ שֶׁמָּן שֶׁיִּדְלֹק חֲצִי שָׁעָה אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים]. וְאִם לֹא הִדְלִיק מִקֹּדֶם וְהִגִּיעַ זְמַן צֵאת הַכּוֹכָבִים יַקְדִּים לְהִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב, דְּהוּא תָּדִיר וְגַם יֵשׁ בָּהּ מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁהִיא דְּאוֹרַיְתָא [שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ב)]. וְדַע, דַּאֲפִלּוּ הַנּוֹהֲגִין תָּמִיד לְהַדְלִיק אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, מִן הַנָּכוֹן שֶׁיְּכַוְּנוּ עַל כָּל פָּנִים הַשֶּׁמֶן בְּתוֹךְ הַנֵּרוֹת קֹדֶם תְּפִלַּת עַרְבִית כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מוּכָן תֵּכֶף אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית לְהַדְלִיק, דְּאִם יַעֲשֶׂה הַכֹּל אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית בְּוַדַּאי יֵשׁ לָחֹשׁ שֶׁיַּעֲבֹר עִקַּר זְמַן הַדְלָקָתוֹ, וְהוּא חֲצִי שָׁעָה מִדְּיָנָא דִּגְמָרָא (שם): **(ב) שֶׁאִם הוּא טָרוּד וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ פְּנַאי אַחַר כָּךְ: **(ג) מִפְּלַג הַמִּנְחָה.** הוּא שָׁעָה וּרְבִיעַ (ד) קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים, וְחִשְׁבִינַן הַשָּׁעָה לְפִי קְצָר הַיּוֹם דְּהַיְינוּ (נמ) דֶּרֶכִי מֹשֶׁה (אות ח) בְּשֵׁם הַכֹּל בּוֹ (שם), וְכֵן הִסְכִּים הַגְּרָ"א בְּבֵאוּרוֹ וּמוֹכִיחַ מִן הָרַשַׁ"י (שבת כג. ד"ה אפי' מרוח) הֶפֶךְ מֵהוֹכָחַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג), עַיֵּן בְּדַמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר (ס"ק כד) וּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס"ק יג), וְאוּדוֹת רְאִיתִּי עַיֵּן בְּדַמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר (שם): **(פ)** אַף שֶׁכָּתַבְנוּ מִתְּחִלָּה שֶׁיְּדַעְנוּ אֲנַשֵׁי עֵירוֹ, זֶהוּ רַק לְעִנְיַן אִם הַבַּיִת חָלוּק מִתּוֹכוֹ אוֹ לֹא, אֲבָל לֹא לְעִנְיַן זֶה: **(פא)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם): **(פב)** אַחֲרוֹנִים: **(פג)** וּמַה שֶּׁכָּתַב לְעֵיל בְּסָעִיף ז' בְּהַגָּ"ה וּמִכָּל מָקוֹם הַמִּנְהָג לְהַדְלִיק בְּשָׁפֵּף הַסָּמוּךְ לְפֶתַח, רָצָה לוֹמַר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(נמ) דֶּרֶכִי מֹשֶׁה (אות ח) בְּשֵׁם הַכֹּל בּוֹ (שם), וְכֵן הִסְכִּים הַגְּרָ"א בְּבֵאוּרוֹ וּמוֹכִיחַ מִן הָרַשַׁ"י (שבת כג. ד"ה אפי' מרוח) הֶפֶךְ מֵהוֹכָחַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג), עַיֵּן בְּדַמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר (ס"ק כד) וּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס"ק יג), וְאוּדוֹת רְאִיתִּי עַיֵּן בְּדַמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר (שם): **(פ)** אַף שֶׁכָּתַבְנוּ מִתְּחִלָּה שֶׁיְּדַעְנוּ אֲנַשֵׁי עֵירוֹ, זֶהוּ רַק לְעִנְיַן אִם הַבַּיִת חָלוּק מִתּוֹכוֹ אוֹ לֹא, אֲבָל לֹא לְעִנְיַן זֶה: **(פא)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם): **(פב)** אַחֲרוֹנִים: **(פג)** וּמַה שֶּׁכָּתַב לְעֵיל בְּסָעִיף ז' בְּהַגָּ"ה וּמִכָּל מָקוֹם הַמִּנְהָג לְהַדְלִיק בְּשָׁפֵּף הַסָּמוּךְ לְפֶתַח, רָצָה לוֹמַר

א (ו) **סוֹף.** הֵיינוּ צֵאת הַכּוֹכָבִים. בַּ"ח (ס"א), מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א):

(ג) עַיֵּן בְּסִימָן רס"א (ס"ב), שָׁם מְבֹאָר מַהוּ שְׁקִיעָה שְׁנִיָּה: **(ד)** חַיֵּי אָדָם (כלל קנד ס"ח). **וְאִם הִדְלִיק קֹדֶם פְּלַג הַמִּנְחָה צָרִיךְ לְכַבּוֹתָהּ וּלְחַזֵּר וּלְהַדְלִיק:**

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת חֲנֻכָּה סִימָן תרעב

קמא. בְּאֵר הַגּוֹלָה

* [ג]וּבִלְבַד (ד) שֶׁיִּהְיֶה בָּהּ שֶׁמֶן עַד (ג) [ב] שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק: ב [ד]שָׁכַח אוֹ הֵזִיד וְלֹא הִדְלִיק עִם שְׁקִיעַת הַחַמָּה, מַדְלִיק וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק שֶׁהוּא כְּמוֹ חֲצִי שָׁעָה, שֶׁאָז הָעָם עוֹבְרִים וְשָׁבִים וְאֵיכָא פִּרְסוּמֵי נִיסָּא. (ה) הִלְכָךְ צָרִיךְ לִתֵּן בָּהּ שֶׁמֶן * כְּזֶה (ו) הַשָּׁעוּר, [ה]וְאִם נָתַן בָּהּ יוֹתֵר מִדַּאי (ז) יָכוֹל (ג) לְכַבּוֹתָהּ לְאַחַר שֶׁעָבַר זֶה הַזְּמַן, וְכֵן יָכוֹל (ח) לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ לְאַחַר זֶה הַזְּמַן. הַגָּהּ: יֵשׁ אוֹמְרִים (ט) שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁמַּדְלִיקִין בְּפָנִים (י) אֵינוֹ צָרִיךְ לְזָהֵר לְהַדְלִיק קֹדֶם שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק (דברי עצמו וטור בשם תוספות (שבת כא: ד"ה דלמ"ו), * וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב לְזָהֵר גַּם בַּזְּמַן הַזֶּה. [ו]וּמִיהוּ הָנֵי מִילֵּי לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אִם עָבַר

ג שם בגמרא לתירוצא בתרא. ד שם בגמרא לתירוצא קמא. ה כן פרשו הרי"ף (שם ט.) ורא"ש (שם פ"ב סי' ג) שם לתירוצא בתרא אי נמי לשיעורא. ו תוספות שם (כא: ד"ה דאי) בשם הר"י פורת, וכן משמע מדברי הרא"ש (שם).

בַּאֵר הֵיטֵב

(ג) **שֶׁתִּכְלֶה.** כָּתַב שִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"א) שֶׁכָּל יָחִיד יַדְלִיק אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, וּמִיָּד כְּשֶׁמַּתְחִיל זְמַנּוֹ לֹא יֹאכַל וְלֹא יִלְמַד עַד שֶׁיַּדְלִיק וְאִם הִתְחִיל פּוֹסֵק, וְכֵן כָּתַב בְּתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב' סִימָן מ', עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק"ה) מִי שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב מַדְלִיק קֹדֶם, דְּאַיְנָהּ צְרִיכָה זְמַן כָּל כָּךְ לְמִיחַשׁ שֶׁמָּא יִשְׁכַּח מַעֲרִיב, וְכֵן כָּתַב הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט) **ב** (ג) **לְכַבּוֹתָהּ.** וְהַבַּ"ח (ס"ק) כָּתַב שֶׁלֹּא לְכַבּוֹתָהּ, וְאַף אִם נִכְבָּה מַעֲצְמוֹ אָסוּר לְהַנּוֹת מֵהֶם אַף שֶׁדָּלַק (ח"א סי' כב) בָּזֶה. וְעַיֵּן מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ג) שֶׁהָרְאָה מָקוֹם לְאַרְבַּע שִׁיטוֹת לְמַהֲרי"ש בְּסוֹפוֹ (בשו"ת) סִימָן ב', וְסִיּם מַחֲזִיק בְּרָכָה שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהַמַּדְלִיק קֹדֶם שֶׁיֵּלֵךְ לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית לֹא יִהְפַּסִּיד, שַׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שֶׁעַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַרְבִית יַעֲבֹר זְמַן הַדְלָקָתוֹ שֶׁהוּא חֲצִי שָׁעָה מִדִּינָא דְּגְמָרָא (שם כא:), עַיֵּן שָׁם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [ב] שֶׁתִּכְלֶה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם שִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה כוֹ' לְהַדְלִיק אַחַר מַעֲרִיב וְכֵן כָּתַב בְּשֵׁבוּת יַעֲקֹב, וְאַחַר כָּךְ הֵבִיא דִּבְרֵי הַמַּגֵּן אַבְרָהָם וּבְשֵׁם כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וְהַמְעַיֵּן בְּשֵׁבוּת יַעֲקֹב יִרְאֶה שֶׁדִּבְרֵי הַבְּאֵר הֵיטֵב הֵם מֻהֳפָּכִים, שֶׁשָּׁם הֵבִיא דִּבְרֵי הַמַּגֵּן אַבְרָהָם וְכָתַב עַל זֶה, אֲכָן בְּשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה כָּתַב וּבְכַדְּהוּרְתִּי כוֹ' חְזוּרְתִּי לְמִנְהָגִי לְהַדְלִיק אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, וְכֵן עִקַּר לְדִינָא, דְּוַדַּאי תָּדִיר קוֹדֵם הֵיכָא דְּמֻצֵּי לְמֶעְבַּד תַּרְוַוִיהוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּשַׁבָּת דַּף כ"ג (ע"ב ד"ה הדר), עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תרפ"ד בְּמַגֵּן אַבְרָהָם (סק"ב) וּבְכָפְרֵי חָדָשׁ שָׁם (ס"ב) וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּיֵד אֶפְרַיִם שָׁם, וְעַיֵּן בְּאִשֵּׁל אַבְרָהָם כָּאן בְּשֵׁם הַשָּׁב יַעֲקֹב

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שָׁעוֹת זְמָנִיּוֹת, וְיָכוֹל (ה) לְבָרֵךְ גַּם כֵּן: (ד) **שֶׁיִּתֵּן בָּהּ שֶׁמֶן עַד וְכוּ'.** דְּאִם לֹא יִדְלֹק בַּלַּיְלָה לֵיכָּא פִּרְסוּמֵי נִסָּא. וְאִם לֹא נָתַן בָּהּ שֶׁמֶן רַק כְּשִׁעוּר חֲצִי שָׁעָה כַּנָּהוּג בְּכָל יוֹם, יַחֲזֹר וְיִתֵּן בָּהּ שֶׁמֶן וַיַדְלִיק, (ו) וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יַחֲזֹר וִיבָרֵךְ: **ב** (ה) **הִלְכָךְ צָרִיךְ לִתֵּן וְכוּ' כְּזֶה וְכוּ'.** מַשְׁמַע דְּאִם הִדְלִיק זְמַן מָה אַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה, אֵינוֹ צָרִיךְ לִתֵּן שֶׁמֶן כָּל כָּךְ רַק עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק, אֲכָן כָּל זֶה הוּא לְדִין הַתַּלְמוּד שֶׁהָיָה הַחֵבֶר לָעוֹבְרִים וְשָׁבִים, אֲבָל הָאִידָּנָא דְּהַחֵבֶר הוּא רַק לִבְנֵי בֵּיתוֹ, לְעוֹלָם בָּעֵי שִׁעוּר הַיְדוּעַ [פְּרִי חָדָשׁ], וְאַף מַדְלִיק אַחַר שֶׁכָּלָה הָרֶגֶל מְשׁוּךְ בָּעֵי זֶה הַשִּׁעוּר [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג)]: (ו) **הַשִּׁעוּר.** וְאַף בִּזְמַנֵּינוּ (ז) צָרִיךְ לְשִׁעוּר הַזֶּה, אֲבָל אִם נוֹתֵן בָּהּ שֶׁמֶן הַרְבֵּה שֶׁיַּדְלִיק יוֹתֵר אֵין בּוֹ שׁוּם מִצְוָה. אֲבָל בְּנֵרוֹת שֶׁל שַׁעֲוָה (ח) יֵשׁ הִדּוּר מִצְוָה כְּשֶׁהֵן אֲרֻכּוֹת, (ט) וּמִכָּל מָקוֹם אֵין לַעֲשׂוֹתָם גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר מִדַּי. כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה וכתוב) בְּשֵׁם אָרְחוֹת חַיִּים (אות י), מִי שֶׁבֵּרַךְ וְהִדְלִיק נֵר אַחַת בְּלַיְלָה שֵׁנִיָּה, יַדְלִיק אַחַר כָּךְ עוֹד נֵר אַחַת וְלֹא יְבָרֵךְ, וְעַיֵּן בְּפִרְי מְגַדִּים (א"א סק"ג) שֶׁמְּצַדֵּד דַּאֲפִלּוּ לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ מִתְּחִלָּה רַק עַל נֵר אַחַת וְאַחַר כָּךְ נִזְדַּמֵּן לוֹ עוֹד נֵר גַּם כֵּן לֹא יְבָרֵךְ עוֹד, כִּי מִדִּינָא אֵין חִיּוּב רַק נֵר אֶחָד וְהַשְּׁאָר מִשּׁוּם הִדּוּר, כַּנַּ"ל: (ז) **יָכוֹל לְכַבּוֹתָהּ וְכוּ'.** שֶׁאֵינוֹ מַקְצָה הַשֶּׁמֶן רַק מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְשִׁעוּר חֲצִי שָׁעָה לְמִצְוָתוֹ, וְעַל כֵּן מֻתָּר לְכַבּוֹתוֹ וְלֶהָנוֹת מִמֶּנּוּ. וּמִכָּל מָקוֹם הִסְכִּימוּ (י) כַּמָּה אַחֲרוֹנִים דְּלְכַתְּחִלָּה טוֹב לְהִתְנוֹת שֶׁאֵינוֹ מַקְצֶה הַשֶּׁמֶן אֶלָּא לְשִׁעוּר הַדְּלָקָה, מִשּׁוּם דְּיֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִים דְּאִם נָתַן בִּסְתָם, הַקְצָה לְמִצְוָתָהּ הַכֹּל: (ח) **לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ כוּ'.** וְיֵשׁ מַחְמִירִין (יא) שֶׁבְּעוֹד שֶׁהַנֵּרוֹת דּוֹלְקִין אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָן, מִשּׁוּם הֲרוֹאֶה (יב) שֶׁלֹּא יֵדַע לְחַלֵּק בֵּין תּוֹךְ זְמַן שִׁעוּרוֹ לְאַחַר זֶה הַזְּמַן: (ט) **שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁמַּדְלִיקִין בְּפָנִים.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר וְאִם כֵּן הַהֶכֵּר הוּא רַק לִבְנֵי בֵּיתוֹ: (י) **אֵינוֹ צָרִיךְ.** וַיַּדְלִיק (יג) כְּשֶׁבְּנֵי הַבַּיִת מְקֻבָּצִים יַחַד. וַאֲפִלּוּ לִלְמֹד אָסוּר (יד) מִשֶּׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ וְכָל שֶׁכֵּן אֲכִילָה וּשְׁאָר דְּבָרִים, וַאֲפִלּוּ

(ח"א סי' כב) בָּזֶה. וְעַיֵּן מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ג) שֶׁהָרְאָה מָקוֹם לְאַרְבַּע שִׁיטוֹת לְמַהֲרי"ש בְּסוֹפוֹ (בשו"ת) סִימָן ב', וְסִיּם מַחֲזִיק בְּרָכָה שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהַמַּדְלִיק קֹדֶם שֶׁיֵּלֵךְ לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית לֹא יִהְפַּסִּיד, שַׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שֶׁעַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַרְבִית יַעֲבֹר זְמַן הַדְלָקָתוֹ שֶׁהוּא חֲצִי שָׁעָה מִדִּינָא דְּגְמָרָא (שם כא:), עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הֲלָכָה

שְׁקִיעָתָהּ לֹא מֵאַחֲרִין וְלֹא מֵקַדִּימִין], וְכַוָּנָתוֹ מִמֵּשׁ קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה [וְכֵעֵנִין שֶׁאָמְרוּ בְּשַׁבָּת (ל"ג) [ל"ד] (ע"א) שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צְרִיךְ אָדָם לוֹמַר עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה וְכוּ' הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר, הֲרֵי דִּלְשׁוֹן 'עִם' הַיְנוּ זְמַן מָה קֹדֶם], וַאֲפִלּוּ אִם נִפְרַשׁ דְּהָרַמְבַּ"ם סוֹבֵר כְּרַבֵּנוּ תָּם וְסִיעָתוֹ דְּהַיְנוּ הַשְּׁקִיעָה הַשֵּׁנִיָּה, גַּם כֵּן אָנוּ מַכְרִחִין לוֹמַר דִּזְמַן שֶׁל בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וּמְעַט יוֹתֵר כְּעֵשָׂרָה מִינוּט מִקֹּדֶם דְּהוּא בְּסָךְ הַכֹּל לְעֵרֶךְ כ"ה מִינוּט קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים, אֵינוֹ בִּכְלָל וּבְלֹבַד שֶׁלֹּא יְקַדִּים, וְהָרָאְיָה מִמִּשְׁנָתֵנוּ, וְכָל שֶׁכֵּן לְפִי מַה שֶּׁבֵּרַרְנוּ לְעֵיל בְּסִימָן רס"א (בי"ח ל"ד מתחלת השקיעה) מִכָּמָּה פּוֹסְקִים דְּהָרַמְבַּ"ם סוֹבֵר דְּצָרִיךְ לְהַדְלִיק נֵרוֹת קֹדֶם שֶׁנִּתְכַּסֶּה הַשֶּׁמֶשׁ מֵעֵינֵינוּ [וַאֲיָנוּ סוֹבֵר כְּרַבֵּנוּ תָּם דִּשְׁנֵי שְׁקִיעוֹת הֵן] וְהוּא הַנִּקְרָא שְׁקִיעָה, אִם כֵּן בְּוַדַּאי כְּשֶׁמַּדְלִיק אֲפִלּוּ קֹדֶם שְׁקִיעָה גַּם כֵּן אֵינוֹ בִּכְלָל שֶׁלֹּא יְקַדִּים, אַף שֶׁלֹּא יַקְדִּים הַרְבֵּה קֹדֶם שְׁקִיעָה דְּזֶהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְקַדִּים. הֵיוֹצֵא מִדְּבָרֵינוּ דְּהַמְחַבֵּר שֶׁהֶעְתִּיק כַּסּוּר מִסּוֹף שְׁקִיעָה וְצָרַף לָזֶה דִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם שֶׁלֹּא יְקַדִּים הוּא צָרִיךְ עִיּוּן גָּדוֹל. וְאַגַּב דְּאִיירִינַן בְּהַאי עִנְיָנָא אֶכְתֹּב מַה דְּקָשֶׁה לִי בְּדִבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה ואהא דתניא) שֶׁכָּתַב, וְדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ם (שם) כְּדִבְרֵי בַּעַל הַלָּכוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁכָּתַב אֵין מַדְלִיקִין נֵרוֹת קֹדֶם שֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה אֶלָּא עִם שְׁקִיעָתָהּ לֹא מְאַחֲרִין וְלֹא מַקְדִּימִין. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְקָשֶׁה, הֵלֹא הָרַ"ן (שם ט. ד"ה מצותה) מַקְשֶׁה עַל דִּבְרֵי בַּעַל הַלָּכוֹת גְּדוֹלוֹת מִמַּה דְּקַיְימָא לָן (שם לה.-:) לְעִנְיַן שַׁבָּת דְּאַחַר שְׁקִיעָה אָסוּר לְהַדְלִיק וְשָׁם נְמִי תָּנֵיא מְשֶׁתִּשְׁקַע, וְעַל כָּרְחָךְ דִּבְעִנְיָנֵינוּ גַּם כֵּן אִם רָצָה לְהַדְלִיק מִקֹּדֶם מַדְלִיק, וְתֵרֶץ דִּבְעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת יִסְבֹּר כְּרַב יוֹסֵף (שם) וְשָׁם נְמִי מָתַר אַחַר שְׁקִיעָה, עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי זֶה מַה יַּעֲנֶה לְהָרַמְבַּ"ם דְּפוֹסֵק כְּרַבָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ה' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת (ה"ד), **וְעַל כָּרְחָךְ אָנוּ צְרִיכִין לוֹמַר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ מִקֹּדֶם דְּעִם שְׁקִיעָתָהּ' הַיְנוּ זְמַן מָה קֹדֶם גַּם כֵּן נִכְלָל בְּ'עִם שְׁקִיעָתָהּ', וְדוּמְיָא מַה דְּאִיתָא בְּשַׁבָּת (לד.) שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צְרִיךְ לוֹמַר עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה וְכוּ' הַדְלִיקוּ נֵר, וּמַה שֶּׁכָּתַב אֵין מַדְלִיקִין נֵרוֹת קֹדֶם שֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה כּוֹ':**

* **וּבִלְבַד שֶׁיִּתֵּן בָּהּ שֶׁמֶן עַד שֶׁתִּכְלֶה וְכוּ'. לְכַמָּה פּוֹסְקִים הוּא כְּחֲצִי שָׁעָה מִזְּמַן הַדְלָקָה, וְאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן (אַף שֶׁהִדְלִיקָהּ בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל). וְאִם כִּבְתָה בְּחֹל קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהַדְלִיק אֲבָל לֹא יְבָרֵךְ,** דְּעַל פִּי הַדְּחָק אָמְרִינַן דְּמִפְּלַג הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה כְּבָר הַתְחִיל הַמִּצְוָה [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א)]:

ב * **כְּזֶה הַשִּׁעוּר. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ שֶׁמֶן כְּשִׁעוּר הַזֶּה יַדְלִיק בְּלֹא בְּרָכָה** [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ו)]. **וְשַׁעֲוָה מֵעוּבְדֵי עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים אֵין לִקַּח,** וּכְדַלְעֵיל בְּסִימָן קנ"ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן מ"ה:

* **וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב לְזָהֵר גַּם בַּזְּמַן הַזֶּה. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמַּדְלִיקִין בְּפָנִים, כֵּיוָן שֶׁמַּדְלִיקִין בְּפֶתַח הַבַּיִת וְהוּא פָּתוּחַ יֵשׁ הַכִּירָא לְעוֹבְרִים וְשָׁבִים** [טור]:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ס) פְּרִי חָדָשׁ. וְעַיֵּן בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (סק"א) דְּנָקְטִינַן כֵּן לְהַלָּכָה כְּהַיִּשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר: **ב** (ו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ס) מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (ע) שֻׁלְחָנֵי גְּבוֹרִים שָׁקֵיב הַמְרַדְכַי (שבת פ"ב סי' רסח אות א): (י) מָגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תרע"ז סָעִיף קָטָן י' וְאֵלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן זֶה (סק"ב), וְחַיֵּי אָדָם (שם סל"א): (יא) רַשַׁ"ל (בשו"ת סי' פה), וְהֶבְיאוּהוּ הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) וְאֵלִיָּה רַבָּה (שם): (יב) **וּלְפִי טַעַם זֶה אֲפִלּוּ הִתְנָה מֵעִקָּרָא לֹא מְהַנֵּי** [דְּרָךְ הַחַיִּים (זמן הדלקת הנרות ס"ו)]. **וְכֵן אֵין לְטַלְטֵל הַנֵּרוֹת מִמְּקוֹמָן בְּעוֹד שֶׁדּוֹלְקִים אֲפִלּוּ יוֹתֵר מֵחֲצִי שָׁעָה,** מִפְּנֵי הָרוֹאִים שֶׁלֹּא יֵדְעוּ הוּא עִם סוֹף שְׁקִיעָה כַּנַּ"ל בְּרֵישׁ (הַסְּעִיף) [הַסִּימָן] (מ"ב סק"א וביה"ל ד"ה עם סוף):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah